

Апостол КЕРАМИДЧИЕВ

**РЕЗУЛТАТИ
ОД АРХЕОЛОШКОТО РЕКОГНОСЦИРАЊЕ ВО СТРУМИЧКАТА
ОПШТИНА ВО 1976 ГОДИНА**

У В О Д

Струмичката општина го зафаќа југоисточниот предел на Македонија до самата државна граница спрема Бугарија и Грција. Од југ таа е заградена со Беласица, чиј западен крај се надоврзува на Елиница и поназапад на Плауш Планина. Од северната страна се издига планинскиот венец на Огражден со правец северозапад-југоисток. Помеѓу овие планини се формира струмичката котлина, долга 50 и широка 10 км. Оградена од сите страни со планини струмичката котлина добила форма на голем триаголник, благо наведен кон исток, во кој правец тече и Струмичката Река.

Во географски поглед струмичката котлина претставува рамното поле остро нацртано од периферните планини и обилно наводнувано од истоимената река и нејзините притоки, кои ги собираат своите води од планинските извори на Беласица, Огражден и Плауш. Нејзиното дно е составено од алувијални (наносни) и многу плодни почви, со плитки подземни води, додека околните тераси се од полесни и посуви почви.

Струмичката котлина на исток завршува кај с. Кључ, Петричко, каде што и Беласица и Огражден се доближуваат и формираат теснини. На север Огражден и Смрдеш одвај забележливо го одвојуваат Струмичкото и Радовишкото Поле, додека на југозапад има уште една планинска теснина, низ која води една комуникација за с. Костурино и понатаму кон долината на Вардар.

Најбогат реон на Струмичката котлина е Полето што го зафаќа котлинското дно, испресечено од речните корита на Стара Река, Турија и Водочка Река. Втор по економска важност респ. е таканаречениот Подгор, што ги зафаќа селата во подножјето

на Беласица. И селата, кои се расположени во подножјето на Огражден, по природните и економски можности малку им отстапуваат на селата од другите два реона. Овој трет реон е познат под името К'рот (К'рски села).

Иако оградена од сите страни со високи планини Струмичката котлина се поврзува и комуницира со другите делови на Македонија преку теснините на планините. На север кон Радовиш водел во минатото еден важен пат што продолжувал и понатаму преку теснините на Пилав Тепе кон долината на Брегалница. Еден друг исто така важен пат водел на исток по текот на Струмичката Река кон долината на Струма. За важноста на овој пат потврдуваат урнатините од еден голем римски логор кај с. Ново Коњаре пред теснините на Беласица, што бил наменет за нивната одбрана. Третата патна комуникација ја поврзувала котлината со населбите од Долното Повардарје преку теснините на с. Костурино. Но постоела и една друга сообраќајница, што водела на север преку преслапот на Огражден кон Малешево но таа била понепогодна за комуницирање. По овој пат го извршил походот Ситалк во 429 година пред н.е. против Пеонија и Македонија.

Во геолошки поглед планинскиот дел на Струмичката општина е составен од кристалести шкрилци, варовити и гранитни карпи како и од разнобојни кварцови и глини, и др. На места се појавуваат млади еруптивни карпи со богати жици од пирит и халкопирит, кои се видливи во атарот на селата Мокрино, Штука и Костурино. Кај с. Банско извира топла минерална вода, која е најтоплата минерална вода на Македонија.¹⁾

КРАТОК ИСТОРИСКИ ОСВРТ

Најраните вести за Струмичко и другиот дел на Источна Македонија што била населена со пеонски племиња ги наоѓаме во Илијадата. Според Омир војсководители на одредот Пеонци што учествувал во Тројанската војна против Грците, биле Астеропај, син на Пелегон и Пирехмес, кој бил убиен од Патрокла. Пеонците се прикажани од него како добри производители и ковачи на оружје и воена опрема од бакар, сребро и злато.²⁾

Во Струмичкиот крај, според податоците на античките автори, живеело пеонското племе Добери со главен град Добер. Нивни северни соседи биле Астраите и Иорите исто од пеонско потекло со градски центри Астраион и Иорон.³⁾ Судејќи според

¹⁾ За време на археолошките ископувања во атарот на с. Банско откриени се темелите од термите градени во римско време.

²⁾ Homer, A—155; B—848; O—287; P—350; G—152.

³⁾ За време на рекогносцирања во Радовишката котлина остатоци од позначајни антички населби се регистрирани кај селата Дамјан, Ињево и кај Радовиш, кадешто најверојатно се наоѓале населбите Австраион и Иорон.

зачуваните писмени извори и археолошки споменици пеонските племиња уште во почетокот на античката епоха се наоѓале во состојба на премин кон класно општествено уредување. За тоа зборуваат податоците за постоењето на градски населби, кралеви и војсковојди, рударство, ковање на монети и др.⁴⁾ Во тоа време на југ од Пеонија се развивала и ги ширела своите граници кон исток и север македонската држава, која постигнала најголем развој и проширување за време на Филип II и Александар Велики.

Во првите векови на историското време и особено за време на Персискиот поход против Грција Херодот како и Тукидид по него (кои се сметаат како добри познавачи на Пеонија) ни оставаат опширни податоци за пеонските племиња, за нивните градови, планини и реки. Особено Тукидид⁵⁾ го спомнува походот на тракискиот крал Ситалк, што го извршил во 429 година пред н. е. против Пеонија и Македонија. Тогаш тракиската војска поминала низ тракиските области а потоа се префрлила преку планината Керкина, која тогаш важела за граница меѓу Меди, Синти и Пеонци, така што Медите и Синтите останале на лево додека Пеонците на десно, односно западно. И потоа таа се спуштила во пеонскиот град Добер.⁶⁾

Од Добер Ситалк го продолжил походот, упаднал во Македонија и ги зазел градовите Идомене (кај с. Марвинци), Гортинија и Аталанта. Само градот Европ Тракијците не можеле да го преземат.

Во горните вести на Туркидид под планината Керкина не треба да се подразбира Беласица (што некои прифаќаат), туку планинскиот предел на Огражден и Малешевските Планини. И од други автори дознаваме дека тракиските племиња Меди и Синти ја населувале долината на Средна и Долна Струма. Беласица била гранична линија меѓу Македонија и Пеонија во времето на Тукидид. Очигледно е дека Ситалковиот поход против Македонија станал преку долината на Струма и се одвивал приближно по денешниот пат Благоевград—Делчево—Берово—Струмица, што во последно време прифатил Б. Геров.⁷⁾

Базирајќи се врз податоците на Туркидид, но непознавајќи ги добро теренските прилики на ова подрачје, Милер,⁸⁾ Лик,⁹⁾ Хонегман¹⁰⁾ и др. го поставуваат градот Добер кај денешниот град

⁴⁾ Ф. Папазоглу, Македонски градови у римско доба Скопје 1957, 231—256.

⁵⁾ Thus, II, 98.

⁶⁾ Доберос се наоѓал во близина до границата спрема Македонија.

⁷⁾ Б. Геров, Проучувања върху западнотракииските земи през римско време, София 1961, 166—167.

⁸⁾ К. О. Muller, Die Makedonen, 19.

⁹⁾ Leake, III, 467; Спореди Ф. Папазоглу, н. д., 248—249.

¹⁰⁾ Honigman, ad Hier. 639, 4; Ф. Папазоглу, н. д., 248—249.

Дојран. Тие испуштаат еден многу значаен елемент од изворот на Тукидид, дека „Ситалковата војска се движела по ненаселената планина Керкина пред на упадне во пеонскиот град Добер“ и дека Дојран тогаш се наоѓал во составот на Македонија. Што се однесува за Беласица, со која ја идентификуваат некои автори планината Керкина, за да го лоцират Добер кај Дојран, сметаме дека тие немаат никаква основа за ваквото лоцирање. Тоа е што ни еден војсководец во она време не би ја водел својата војска преку таа огромна планинска бариера на Беласица кога имал да избере природен и попогоден пат преку седловината на Голак кај с. Костурино за да стигне до Дојран.

Но има уште еден јак аргумент што зборува против лоцирањето на Добер кај Дојран. Од Тукидидовото излагање може да се заклучи дека Добер бил пеонски а не македонски град. Областа на југ од Беласица, чие име е Орбелос (како што прифаќаат повеќето научници) како и долината на Вардар вклучена меѓу Валандово, Марвинци и Миравци, влегувале во македонската држава, а не во Пеонија.

И Киперт¹¹⁾ прифаќа дека планината Керкина не треба да се идентификува со Беласица туку со Малешевските Планини и го лоцира Добер кај Радовиш. Меѓутоа и Ф. Папазоглу²¹⁾ укажал дека Добер се наоѓал во I-та македонска провинција а не во II-та и не може да се постави понасевер од Струмичката котлина. И. И. Венедиков,¹³⁾ кој се бавел со овој проблем, го прифатил лоцирањето на Добер во Струмичко а пак Г. Кацаров ја третира целата долина на Струмица, по која тече реката Понтос, како пеонска област а не како област на траките Синти.¹⁴⁾

Најпосле и Б. Геров,¹⁵⁾ во својата книга (Проучувања) истапи со една сосем нова претпоставка и го лоцира Добер кај Валандово макар и да ја идентификувал Керкина со Огражден. Но и едно вакво поставување на Добер кај Валандово не е прифатливо, бидејќи Добер се лоцира во близина на Вардар и до македонскиот град Идомене, чие наоѓалиште најпосле е откриено кај с. Марвинци (лок. Исар), оддалечено од Валандово само 3—4 км.

Од друга страна треба да истакнеме дека малата долина на Вардар, што е вклучена меѓу Валандово и селата Марвинци и Миравци претставувала природна територија на градот Идомене, од која егзистирало нејзиното население. Според тоа таму, толку близу до Идомене, не постоеле услови за опстанок и на друга градска населба. Античките автори се категорични по овој проблем и не го поставуваат Добер во Вардарската долина.

11) Kiepert, FOA XVII; Ф. Папазоглу, н. д., 248—249.

12) Ф. Папазоглу, н. д., 248—249.

13) И. Венедиков, Баргала, Разкопки и проучувања I, София 1948, 33.

14) Г. Кацаров, Пеонија, София, 1921, 5.

15) Б. Геров, н. д., 166—167.

Во прилог на тврдењето дека Добер се наоѓал во струмичката котлина може да послужи и Страбоновиот податок (фраг. 36) што во својот прв дел е наполно јасен: „*Ἐπί δὲ ἄρκτους, ἰόντι ἀπὸ Ἡρακλείας καὶ τὰ στενὰ δι' ὧν ὁ Στρυμὼν φέρεται δεξιὸν ἔχουσι τὸν ποταμὸν, ἐκ μὲν τῶν εἰωνύμων ἔστιν ὁ Παιονία καὶ τα περὶ τὸν Δόβυρον καὶ τὸν Ροδόπην καὶ τὸν Αἴμον ὄρος, ἐν δεξιῷ δὲ τὰ περὶ τὸν Αἴμον*

(кога од Хераклеја и теснините преку кои течела Струма би тргнале во северен правец така што реката да биде на десната страна, тогаш на лево се наоѓа Пеонија и областа на Добер а на десната страна се Родопите и Хемос (Стара планина).

По наше мислење планината Керкина најмногу одговара да се идентификува со Малешевските Планини и Огражден заедно земени како што предложиле Киперт, Геров и Ф. Папазоглу за кое наведуваме еден силен аргумент. Од резултатите на изведените рекогносцирања во 1973 година и подоцна во Беровско и Огражден на подрачје со должина од 60 км, не се откриени материјални остатоци од населби од V век пред н. ера. Најстарите траги од населбински живот во Малешево се однесуваат до хеленистичко време (III—I век пред н. ера), така што во времето кога станал походот на Ситалк горното подрачје (Беровско и Огражден) било ненаселено.

Што се однесува до лоцирањето на пеонскиот град Добер, како што е и погоре истакнато, сметаме дека овој град се наоѓал во струмичката котлина што го прифаќаат и други. Херодот,¹⁶⁾ ги поставува племињата на Доберите, Астраите и Иорите северно од Пангејската Планина (Кушниџа) и дава на таков начин една приближна местоположба на овие племиња што живееле на запад од Стримон и северно од Орбелос (Беласиџа).

Како што и погоре спомнавме Тукидид¹⁷⁾ го поставува пеонскиот град Добер на југ од планината Керкина и северо-источно од Идомене (с. Марвинџи) и Гортинија (Гевгелија). Дол правилно забележат дека Добер требало да се наоѓа североисточно од Идомене, прв македонски град на југ од Пеонија, кое мислење го припаѓа и Ф. Папазоглу.¹⁸⁾

Сите научници кои се бавеле досега со проблемот на лоцирањето на Доберос иако поаѓаат од ист податок (на Тукидид) искажале разни и противречни мислења и претпоставки, од кои не може да се добие јасна слика за местоположбата на Доберос. Ако се осврнеме на резултатите од изведените рекогносцирања во Струмичкиот басен како и на пронајдените археолошки материја-

16) Herod., V, 16; VII, 113.

17) Thuk. II 98—100.

18) Ф. Папазоглу, н. д., 249.

ли (керамика, монети), остатоци од населби од времето на IV век пред н. ера не се евидентирани. Единствената оставина со монети од македонско време (IV век пред н. ера) се пронајдени во самото село Банско. Меѓутоа во атарот на селата: Штука, Иловица, Сушица и Ново Село се регистрирани неколку могили, кои временски се однесуваат до хеленистичко време. Поаѓајќи од етимолошката сличност на името Доберос со тие на денешните села Дрвош и Доброшинци порано е искажана претпоставка за приближното лоцирање на Добер во близина на горните села.¹⁹⁾

Постоењето на погребни могили од предримско време во атарот на гореспоменатите села²⁰⁾ секако индицира за населбински живот во нивниот атар, во хеленистичко време а веројатно и порано. Очигледно е дека Добер треба да се бара во јужните подножја на Огражден планина и најверојатно во атарот на селата помеѓу Доброшинци — Ново Село или пак во близина на с. Банско. Во атарот на последното село се наоѓала најголемата римска населба на ова подрачје што имала градски карактер и од неа се зачувани траги и од предримскиот и римски период како и од средниот век. Пронајдените оставини со монети од IV век пред н. ера, како и со римски монети, и монети од средниот век, убедливо го потврдуваат егзистирањето на населбата во неколку временски периоди. За тоа секако помогнале термалните извори, што му обезбедуваат услови за стопански развој и особено развиток на земјоделството.

Во прилог на лоцирањето на Добер во Струмичката долина говори и податокот на Страбон, според кој „областа на Доберите се наоѓа западно од теснините на Беласица (рупелски теснини), преку кои тече Стримон.“²¹⁾ Според тоа Добер требало да се наоѓа во струмичката котлина.

За подоцнежната историја на Пеонија до времето на Филип II и Александар Велики и нејзините односи со Македонија не се знае ништо. Кога Филип II станал цар на Македонија во 359 год. пред н. е. пеонскиот цар Агид навлегол со војска во Македонија и вршел грабежи. Но идната година Филип извршил противнапади против Пеонците и ги потчинил. Против нив тој војувал и во 352 година. Подоцна, за време на Антигон Гонатас, Пеонија била присоединета кон Македонија и станала нејзин составен дел.

По заземањето на Македонија од Римјаните во 167 г. пред н. е. струмичкиот крај заедно со други пеонски области влегол во составот на II-та област со главен град Тесалонике.

¹⁹⁾ А. Керамидчиев, Радовишката котлина — Резултати од археол. реновацирање, „Историја“, 1, Скопје, 1 1970, 157.

²⁰⁾ А. Керамидчиев, Археолошка карта на Струмичката општина (Археолошки музеј, Скопје).

²¹⁾ Strabo, VII фраг. 36; Ф. Папазоглу, н. д., 251.

Освен гореспоменатите литературни извори што го одбележуваат постоењето на Добер од најрани времиња до крајот на античко време, тој е одбележан и во натписите како и во списоците на преторијанските војници, отпуштени во текот на II век.²²⁾ Добер секако бил голем град поради што станал и седиште на епископија во 449 година.²³⁾ За последен пат тој се спомнува во Синекдимос на Хиерокле. Најверојатно е дека населбата го продолжила својот живот и подоцна во средниот век но под друго име.

Во текот на VI—VII век струмичкиот крај бил зафатен и населен од Словените а племето што се настанило по долината на Струма и во Струмичко го добило името Струмјани од самото име на реката. Старото население кое, според Теофилакт Охридски, си живеело во мир под власта на Византија, било намалено и се изгубило сред новодојдените Словени. На местата на старите населби Словените изградиле нови и им дале нови имиња — словенски или пак биле зачувани некои стари имиња но нагласени според словенскиот јазик и традиција.

Во текот на IX век Струмичкиот крај попаднал под власта на Бугарија а подоцна во X—XI век Струмица била една од главните тврдини на Самоиловата македонска држава. По битката кај Беласица во 1014 година Струмичкиот крај повторно потпаднал под византиска власт, што траела скоро 200 години. Потоа се редат новите завојувачи — Бугарите, Византијците, Латините и Србите. На крајот на XIV век Струмичкиот крај попаднал под власта на Турците, која траела до 1912 година.

РЕЗУЛТАТИ ОД АРХЕОЛОШКОТО РЕКОГНОСЦИРАЊЕ З А К Л У Ч О К

За време на изведеното археолошко рекогносцирање во 1976²⁴⁾ година се откриени материјални остатоци (керамика) од праисториска населба во атарот на с. Ангелци (лок. Страната). Тие се простираат на голем простор и го покажуваат местото кадешто егзистирала една праисториска населба во неолитско време. Мал број керамични материјали се забележани и во атарот на с. Зубово (лок. Грамадите), кадешто тие се измешани со керамични фрагменти од средниот век. (Доцен).

²²⁾ J. W. Kubitschek, Imperium Romanum tributum discriptum, Lipsiae, 1899, с. 242; Ф. Папазоглу, н. д., 251—252.

²³⁾ Ф. Папазоглу, н. д., 252.

²⁴⁾ Археолошкото рекогносцирање беше изведено од една екипа под мое раководство и во која учествуваа: директорот на музејот од Струмица Г. Сувариев, етнолог, Јован Ананиев, археолог и Г. Милошевски, возач и водич. На членовите на екипата ја искажуваме нашата длабока благодарност.

На други места во струмичката котлина не се откриени материјални остатоци од праисториски култури иако екипата со посебно внимание го испитуваше теренот, особено подрачјето во подножјето на Огражден, имајќи предвид дека на овој терен се откриени десетина могили од предримско време што претставуваат некрополи на Доберите. И тука имено очекувавме да се пронајдат материјални остатоци од предантички населби.

Која е причината за овој хијатус на повеќе праисториски населби (остатоци од нив) во струмичката котлина кога се има предвид поволната географска местоположба и близината до долините на Вардар и Струма како и поволните природни услови за егзистенција на населбински живот?

По наше мислење, имајќи ја предвид местоположбата на праисториската населба кај с. Ангелци што е лоцирана на висока тераса и доста оддалечена од котлинското дно, навјеројатно во далечното минато, поголемиот дел на котлината се наоѓал под вода, што влијаело негативно врз развитокот на населбински живот на повеќе места. Како што се знае дел од струмичката котлина пред 50 години се наоѓал под вода и по мелиоративните зафати ова земјиште станало најплодородно и на него се појавиле и развиле голем број големи селски населби.

Истото може да се каже и за местоположбата на античките населби (римски), кои главно биле лоцирани далеку од речното корито, обично по терасите во подножјето на Огражден и Бела-сица. Тоа важи и за средновековните населби, кои исто така биле изградени и расположени на високи места — тумби, но секогаш далеку од речното корито на Струмичка Река.

Треба да се истакне и другото, дека не е исклучено на некои места да останале траги од праисториски населби, и тоа главно во подножјето на Огражден планина, но поради интензивната обработка на земјиштето истите се уништени или пак намерно сопствениците на нивите, каде што се среќаваат вакви остатоци, ги премолчуваат и кријат. Затоа при идните теренски испитувања музејските работници од Струмица треба да му посветат посебно внимание на горенаведеното подрачје, односно на подрачјето каде што се евидентирани десетина могили.

Од регистрираните вкупно 137 археолошки наоѓалишта во атарот на Струмичката општина, повеќе од половината (84) се однесуваат на римскиот период. Од површинскиот материјал што се среќава во овие населби може да се заклучи дека во текот на II—III век се забележува интензивен развиток на населбинскиот живот во котлината што ја достигнува својата кулминација во текот на VI век.

Кај римските населби се среќаваат голем број керамични фрагменти што индицираат на развитокот на керамичното производство (на керамични садови, покривни керамиди и питоси).

Не само во рамнинските места туку и во најоддалечените планински села во текот на римската епоха била употребена широко покривната керамида за покривање на јавните згради и на куќите.

Римските градишта се лоцирани по високите ридови, во близина на реките, теснините и се градени со камен при употреба на варов малтер. Во струмичкиот крај се регистрирани 15 вакви градишта, што временски се однесуваат на доцноримско време или рана Византија. Вакви градишта биле подигнати и во средниот век, но на други места. Само во некои случаи во средниот век ги користат за одбрана градиштата од античко време.

Во реонот на римските населби и градишта се среќаваат и остатоци од цркви, базилики и некрополи. Исто така на десетина места во старите населби се забележани остатоци од топена железна руда, што говори за постоењето на топилничарска дејност и на рударство. Покрај железото во овој крај била топена и бакарна руда и тоа во атарот на село Костурино (лок. Прогон—Буковиќ). На локалитетот се зачувани остатоци од згури што се простираат на простор од 150 x 100 м, и воедно индицираат за обемна рударска експлоатација на бакарна руда.

Досегашните проучувања, археолошките наоди и др. и податоците добиени од рекогносцирањето во 1976 година ни дават можност да се утврди и положбата на две антички населби со градски карактер: с. Банско (лок. „Китка“) и с. Дукатино (лок. „Чуј Петел“). Покрај нив треба да се истакне големиот логор кај с. Ново Коњаре и населбата кај местото на денешниот град Струмица, каде што се развила голема градска населба во среден век.

Од нив најзначајниот и со организиран градски живот бил античкиот град, над чии урнатини е расположено селото Банско. На римската епоха се однесуваат бедемите на градот што оградувале простор од 1000 x 300 м, остатоците од ранохристијанска базилика и урнатините од голем број згради како и оставини со македонски и римски монети. Поради минералните води и централното место во струмичката долина треба да се прифати дека овој град бил најзначајна населба во Струмичката и Радовишката долина. Дека овој град егзистирал и во предримската епоха потврдуваат пронајдените монети од една голема оставина меѓу кои има и монети ковани во текот на V—IV век пред н. ера. При интензивната обработка на земјиштето околу село Банско многу археолошки материјали пропаднале и треба да се сметаат за изгубени.

Горниот град продолжил да егзистира и во средниот век но под името Термица (*Θερμούπολις*), под кое име се споменува од Скилица—Кедрин во 1016 година, кога бил завладеан од Византијците.

Другиот значаен локалитет на кој егзистирала една мала градска населба се наоѓал во атарот на с. Дукатино, кај месноста „Чуј Петел“. Населбата опфаќала и се простирала на поголем простор на една висорамнина, помеѓу селата Дукатино и Радичево. Од неа останало во изобилство фрагменти од римска керамика, од питоси и покривни ќерамиди. До самиот локалитет се зачувани темелите на една голема ранохристијанска базилика, во која се пронајдени неколку мермерни столбови, бази и каптели. Исто така се откриени повеќе од дваесетина питоси, монети од римско време (II—VI век) како и неколку железни алатки за земјоделска употреба.

Третиот локалитет но со малку наоди се наоѓал на местото кадешто денес лежи Струмица. Досега со сигурност се знае за пронајдени монети од II—VI век како гробни прилози во една мала некропола, која лежи во темелите на денешната пошта. Врз основа на горните материјални докази се заклучува дека во II век кај Струмица егзистирала една населба. Според податоци добиени од Ј. Ананиев, археолог, во последно време е откриена и друга некропола, во која има погребување со кремација, до патот што води спрема с. Костурино. Во самиот град, до плоштадот, познат под името Варош, се забележани остатоци од топена железна руда, што индицира за постоењето на топилница од римско време, бидејќи на самиот локалитет се пронајдени фрагменти од римска керамика.

За егзистенцијата на населбата во доцноримско време индицираат остатоците од една ранохристијанска базилика, кај црквата „Св. петнаесет маченици“. На нејзините темели во средниот век била подигната друга црква, во која е откриена катакомба декорирана со фрески на 15-те христијански маченици. До самиот локалитет е пронајдена колона од мермер, на која е врежан натпис на грчки јазик. Споменикот бил подигнат во 207 година за време на Каракала. За одбележување е фактот дека овој натпис е датиран по македонското летоброење, односно се споменува македонскиот месец горпеос што е соодветен на денешниот месец август.²⁵⁾

Името на градот Струмица за првпат се јавува во I грамота на Василије II, во 1019 година. Во неа се спомнува Струмица како епископско седиште, под кое биле вклучени Конче и Радовиш како енории. Можеби името населбата го добила порано. Инаку се смета дека овој град го продолжил животот на римската населба што се јавува и со името Тибериопол во текот на VI—VII

---

²⁵⁾ Натписот е на грчки јазик и гласи: Ἐπιτησις Μαντὸ Φαουστείνου τῆ θυγατρὶ ἔτους ΕΝΤ Γορπιαίου. (Превод: Споменикот го подигнала Епи критисис Манто на својата ќерка Фаустина во 207 година месец август (по македонско летоброење).

век, кое име било изоставено по населувањето на овој крај од Словените.

Во текот на XI—XIII век Струмица се развила во голем град и се спомнува повеќе пати од средновековните извори, играјќи голема улога во борбите меѓу Словените и Византијците.

Заслужува да спомнеме и за еден друг значаен локалитет што се наоѓа во близина на с. Ново Коњаре. Овде кај месноста Градиште, која лежи непосредно до самиот пат што води кон долината на Струма, бил лоциран еден логор за стационарање на римски војски. Утврдениот логор, кој од горната страна го штител јак бедем, има големи размери 200 x 250 м. Од другите страни месноста се издига од 5 до 20 м, и обезбедувала максимална безбедност за стационараните војски. Внатрешноста на овој логор е рамна површина на која се среќават фрагменти од римска керамика и од питоси. На западниот крај има темели од една ранохристијанска црква и до неа некропола,

Римската епоха е евидентирана и со некои епиграфски и други споменици, откриени досега на повеќе места. Од собраните податоци се констатира дека досега се пронајдени многу епиграфски споменици но повеќето од нив, поради неводење грижа пропаднале и се изгуби нивната трага. Од зачуваните и спасените споменици треба да ги споменеме релјефите од селата Белотино и Петралинци, што сега се во музејот на Струмица. На нив е претставен тракискиот коњаник. Во атарот на с. Попчево е пронајден, за време на рекогносцирањето во 1976 година, еден релјеф на Дијана а во самиот град Струмица еден друг релјеф на кој е претставена божицата Атина.

Еден друг епиграфски споменик е пронајден во атарот на с. Гечерли (на лок. „Тумба“, каде што постоела една доцноримска-рановизантиска населба, од која се зачувани многу остатоци како и темелите од една голема ранохристијанска базилика. Споменикот има сепулкрален карактер и во него се спомнуваат неколку римски имиња.

Археолошката топографија за струмичкиот крај е составена врз основа на податоците што се добиени од изведеното археолошко рекогносцирање во 1976 година како и врз податоците од порано објавени трудови. Сепак сметаме дека таа не е наполно комплетна бидејќи не се опфатени и локалитетите од селата што не се посетени. Поради тоа пред Музејот на Струмица стои задачата во иднина да се дополнува оваа археолошка топографија со новооткриени локалитети и археолошки наоди.²⁶⁾

²⁶⁾ Голема заслуга за успешното изведување на рекогносцирањето во Струмичко во 1976 година има другарот Боро Палазов, претседател на Одборот за заштита на културните споменици на Општината Струмица. Ја користиме оваа прилика да му ја искажеме нашата најдлабока благодарност.

FROM THE RECONNOITERING IN THE
STRUMITSA COMMUNITY IN 1976

S u m m a r y

The archeological reconnoitering carried out in the Strumitsa Community in 1976 had an aim to reveal, register and examine the archeological localities from all the periods as well as the movable archeological material (recollections, money, ornaments, agricultural and other tools etc.). And on the base of the results of this reconnoitering to make an archeological topographic map of this community.

63 from the 74 villages in the community have been visited and examined and remains from the old materail cultures have not been kept only in the area of 7 field what has shown that on their surrounding did not exist inhabited places in the past. In the area of the visited villages 137 localities have been discovered, out of which 2 belonged to the pre-historic period, 82 to the antique period and 45 to the medieval period.

More important localities about the science according to their size, antiquity and discovered material are to be found in the villages: Angelci (prehistoric period) and the villages of Ilovica and Novo Selo (Mogili). A lot of remains from a town settlement from the antique period and the Middle Ages near the village of Bansko have been kept, while near the village of Novo Konjare there are many remains from a big town which has been used as an army cap engaged in the defence of the neighbouring surrounding.

During the Middle Ages near Strumica a great town settlement has been developed with a strong fortified city (King's Towers) which used to play an important role in the historical events. More significant archeological items have been discovered near the villages of Gečerli, Petralinci, Popčevo and Strumitsa (epigraphic and other monuments and money from the antique period and the Middle Ages, near the village of Bansko, and an iron miner's tool near the village of Barbarevo has been found which represents a rare and very important finding from the antique period.